

Az érsekújvári cigányzenekar és a Rákóczi-induló

Az érsekújvári új vasútállomás, amelyet 1966–1971 között Fifik építész tervei szerint építettek 1900-ban, miután megépült az Érsekújvár-Nagysurány vasútvonal, Érsekújvár jelentős vasúti csomópont lett.

Az eredeti érsekújvári vasútállomás közepén földszintes, két oldalt pedig kétszintes épület volt, mely a 19. században a nagyobb méretű épületek közé tartozott. A vasúti étkezőnek 24 órás nyitvatartása és 1919-ben hatvan alkalmazottja volt, száz férőhellyel.

Már a 18. század második felében cigány családok telepedtek le a városban. Az első írásos emlékek a cigányokról 1775-76-ig nyúlnak vissza. A városi krónikában 1783-ból találunk egy bejegyzést, amikor is a cigányokat két csoportra osztják: az egyik csoportot az "új városi jobbágyok" alkotják, a második csoportba pedig 13 család tartozott, akik báránynyíróként dolgoztak. Őket az Esztergomi érsekség telepítette le 1782-ben, hogy így mentse meg őket a kivégzéstől, mely a Honti per miatt várt rájuk. 1843-ban az érsekség kezdeményezésével jött létre az első cigány polgári iskola is, amely 1865–1868-ig működött.

A cigányság leggyakrabban kovács mesterségben (és rokon foglalkozásokban: lakatos, fűrő-, szög-, kazánkészítő), valamint agyagfeldolgozásban (téglakészítő) talált munkát. Különleges csoportot alkotott a kereskedelemmel foglalkozó cigányság, akik elsősorban baromfi-, tojás-, gyümölcs-, zöldség-, vasáru-, de disznó- és lókeresedelemmel is foglalkoztak. A cigányok felvásárolták a régi ruhákat, rongyokat és csontokat is. Néhány cigány dolgozott mint napszámos mezőgazdasági munkákban is, azonban a 19. század végére a többségük a keletkező iparban talált megélhetést.

El nem hanyagolható azonban a muzsikus cigányok csoportja sem. 1854-ben Érsekújvárott 43 cigánycsalád élt, 218 taggal, akik közül 22 zenész volt. A 19. század végén Kolompár Komlós Lajos érsekújvári származású cigányprímás nemcsak otthon, hanem Bécsben, Budapesten, Londonban, Berlinben és Drezdában is ismert lett. A 19. század második felében az újvári vasútállomás jellegzetessége lett a helyi cigányzenekar, mely a „Rákóczi-indulóval” fogadta a beérkező és távozó vonatokat. Ez a jó szokás fennmaradt egészen az első világháború végéig, bár a Bach-korszakban be volt tiltva. Az első világháború után a bevonuló cseh csapatok a magyar cigányzenét betiltották. 1938-tól aztán 1944-ig ismét játszhattak a cigányok. A világháború után aztán többet senkinek nem jutott eszébe ezen szokás felújítása. A cigányzenekar alapításáról a következő legendák maradtak fenn:

Érsekújvári főtéren 1938. november 8-án ismét játszhatnak a cigányok

A legenda szerint egy újvári származású esztergomi kanonok nagyon szeretett szerenádokat adni beöltözése előtt. Végrendeletemben ezért a vagonát az újvári muzsikus

cigányokra hagyta, akiknek meghagyta, hogy az újvári állomáson mindig cigányzenével fogadják és búcsúztassák az utasokat.

Egy másik történet szerint az Érsekújvár környéki vadászatok adták a cigányzene alapját. A vadászatok után az urak bejöttek mulatni a városba. Mivel az urak szerették a cigányzenét, gyakran kérték a prímást. Így esett meg, hogy a mulatságokon az akkori idők leghíresebb bandája játszott, Kolompár Komlós Lajos vezetése alatt. Az egyik urat azonban ki kellett a bandának kíséreni az állomásig és míg el nem ment a vonat, addig játszaniuk kellett. A muzsika a vonat utasainak is tetszett, ezért pénzt dobtak a cigányoknak. Ekkor az úr így szólt Ugron Gábor Lajos prímáshoz: „Ezt megcsinálhatjátok máskor is.” Azóta napi négy alkalommal játszott a cigányzenekar az újvári állomáson.

A harmadik legenda szerint Teleki Sámuel, a híres Afrika-kutató tért haza egyszer és az újvári állomáson utazott keresztül. Amikor a vonat beért az állomásra, megcsapta a fülét a cigányzene. Kinézett az ablakon és látta, hogy valamilyen oknál fogva a cigányok éppen a vendéglőben zenéltek. Annyira megörült, hogy hosszú évekig tartó utazása után ismét hall otthoni cigányzenét, hogy rögtön alapítványt tett, melynek járulékából bizonyos összeget kap az a cigányzenekar, amely az utasokat zeneszóval köszönti.

Sokan hallották az újvári cigányzenét. Az átutazó perzsa sahnak a perzsa himnuszt is eljátszották. A hagyomány úgy tartja, hogy Erzsébet királyné is átutazott Érsekújváron, és nagyon meghatotta a cigányzene.

Forrás: wikipédia